

O'ZBEKISTONDAGI TASHQI TURIZM RIVOJLANISHI

O'tkirov Aliakbar Sherbek o'g'li

Kimyo international university, TOUP 703-guruh

Abdumalik Yuldashev Ilxomovich

Annotatsiya

O'zbekistonda tashqi turizm so'nggi yillarda davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Mamlakatning boy tarixiy merosi, madaniy yodgorliklari va betakror tabiati xorijiy sayyohlar e'tiborini tortmoqda. Mazkur maqolada tashqi turizmning rivojlanish bosqichlari, mavjud muammolar va istiqbolli yo'nalishlar tahlil qilinadi. Tashqi turizm eksport daromadlarini oshirish va mamlakat imidjini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

Raqamli texnologiyalar, elektron viza tizimi va xalqaro reklama kompaniyalari tashqi turizmga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, xizmat sifati va logistika muammolari sohaning to'liq salohiyatini ro'yobga chiqarishga to'sqinlik qilmoqda. Tashqi turizmda regional tengsizlik ham kuzatilmoqda — ayrim viloyatlar turistik markazga aylangan bo'lsa, boshqalar hali bu borada sust rivojlangan.

Maqolada 2017–2024-yillar oralig'idagi statistik ma'lumotlar asosida tashqi turizmning dinamikasi, asosiy bozorlar, sayyohlar oqimi va ularning xarajat tuzilmasi o'rganilgan. Analiz natijalari asosida takliflar ishlab chiqilgan bo'lib, ular amaliyotda foydalanish uchun tavsiya etiladi. Tadqiqot sohani innovatsion yondashuvlar orqali rivojlantirish g'oyasini ilgari suradi.

Kalit so'zlar. Tashqi turizm, sayyohlar oqimi, turizm siyosati, xizmat sifati, xalqaro marketing, elektron viza, turistik infratuzilma, eksport daromadi, madaniy meros, branding.

Abstract

In Uzbekistan, foreign tourism has become one of the priorities of state policy in recent years. The country's rich historical heritage, cultural monuments and unique nature attract the attention of foreign tourists. This article analyzes the stages of development of foreign tourism, existing problems and promising directions. Foreign tourism plays an important role in increasing export revenues and shaping the country's image.

Digital technologies, an electronic visa system and international advertising companies have a positive impact on foreign tourism. At the same time, insufficiently developed infrastructure, service quality and logistics problems prevent the sector from

realizing its full potential. Regional inequalities are also observed in foreign tourism - some regions have become tourist centers, while others are still poorly developed in this regard.

The article studies the dynamics of foreign tourism, main markets, tourist flows and their cost structure based on statistical data for 2017–2024. Based on the results of the analysis, proposals have been developed and are recommended for practical use. The study promotes the idea of developing the industry through innovative approaches.

Keywords. Foreign tourism, tourist flow, tourism policy, service quality, international marketing, electronic visa, tourist infrastructure, export earnings, cultural heritage, branding.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, tashqi turizm sohasi milliy iqtisodiyotda yangi o‘shish nuqtasi sifatida ko‘rilmoqda. Mamlakatning boy tarixiy-madaniy yodgorliklari, qadimiy shaharlari va turli tabiiy landshaftlari xorijiy sayyohlar uchun katta qiziqish uyg‘otadi. Xususan, Samarqand, Buxoro, Xiva kabi shaharlar UNESCO merosi ro‘yxatiga kiritilgan. Bu esa turizm salohiyatining yuksakligini ko‘rsatadi.

Tashqi turizmning rivojlanishi nafaqat iqtisodiy foyda, balki madaniy almashinuv va xalqaro hamkorlikni mustahkamlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbekiston hukumati tomonidan qabul qilingan turizm strategiyalari, jumladan “Yangi O‘zbekiston – yangi turizm” konsepsiyasi bu sohani davlat siyosati darajasiga olib chiqdi. Bu yondashuv orqali tashqi turizmga kompleks o‘zgarishlar yuz berdi.

Shu bilan birga, tashqi turizm sohasi hali to‘liq salohiyatini ro‘yobga chiqara olmagan. Infratuzilma, kadrlar tayyorlash, xalqaro marketing va xavfsizlik masalalari dolzarb bo‘lib qolmoqda. Xorijiy sayyohlar oqimini oshirish uchun zamonaviy xizmat turlarini kengaytirish, ekologik va agro-turizm kabi yo‘nalishlarga ham e‘tibor qaratish kerak.

Ushbu maqolada aynan tashqi turizm rivojlanishining real holati, mavjud muammolar va imkoniyatlar statistik hamda nazariy manbalar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, soha istiqbollari belgilovchi strategik takliflar ham beriladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda turizmni rivojlantirish bo‘yicha bir qancha ilmiy maqola, monografiya va hukumat hisobotlari nashr qilindi. Xususan, Jahon banki, UNWTO va Asian Development Bank‘ning turizm bo‘yicha tahliliy hisobotlari bu borada muhim manba sifatida xizmat qiladi. Ular orqali mintaqaviy salohiyat, bozor ehtiyojlari va sayyohlar profili aniqlanadi.

O‘zbekistonda o‘tkazilgan ilmiy tadqiqotlar, jumladan Tursunova (2022), O‘ktamova (2023) va Raxmatov (2021) tomonidan yozilgan ishlar, tashqi turizmدا elektron xizmatlarning ahamiyati, milliy brend va mehmonxona xizmatlari sifati tahliliga qaratilgan. Bu ishlar sohaga ilmiy asoslangan yondashuvni ta'minlaydi.

Biroq, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda tashqi turizm bozorining segmentatsiyasi, sayyohlar ehtiyojlari va ularning qoniqish darajasi borasida chuqur tadqiqotlar yetarli emas. Bu esa yangi ilmiy izlanishlar uchun bo‘shliq bo‘lib qolmoqda. Shuningdek, regional turizm salohiyati tahlili ham yetarlicha chuqur emas.

Maqolada mavjud adabiyotlar tanqidiy tahlil qilinib, ular asosida tashqi turizmni rivojlantirish uchun ilmiy-metodik asoslar shakllantirilgan. Adabiyotlar bo‘yicha umumiy xulosa shuki, ko‘plab nazariy fikrlar amaliy asoslar bilan mustahkamlanishi lozim.

Tadqiqotda statistik tahlil, taqqoslash va kontent-tahlil metodlari qo‘llanildi. O‘zbekiston Davlat statistika qo‘mitasi, Turizm qo‘mitasi va Jahon banki tomonidan taqdim etilgan 2017–2024-yillardagi ma’lumotlar asos qilib olindi. Shuningdek, UNWTO ma’lumotlar bazasidan ham foydalanildi.

Ma’lumotlar asosida tashqi turizmning dinamikasi, viloyatlar kesimidagi o‘zgarishlar va xorijiy sayyohlar oqimi o‘rganildi. Sayyohlarning kelish sabablari, sarflagan mablag‘lari va qolish davomiyligi kabi omillar segmentatsiya asosida baholandi. Shuningdek, xorijiy davlatlar bilan turizm aloqalari (fly zone, vizasiz rejimlar) ham tahlil qilindi.

Metodologiyada SWOT tahlil usuli orqali tashqi turizmning kuchli va zaif tomonlari, imkoniyatlari va tahdidlariga baho berildi. Bundan tashqari, anketalar orqali 100 nafar xorijiy sayyoh fikri o‘rganildi. Ularning asosiy ehtiyojlari, shikoyatlari va tavsiyalari umumlashtirildi.

Bu metodologik yondashuv maqolani ilmiy asoslangan va amaliy jihatdan foydali bo‘lishini ta’minladi. Shuningdek, strategik rejalashtirishda foydalanilishi mumkin bo‘lgan tahliliy asoslar yaratildi.

NATIJALAR

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, 2017-yildan 2024-yilgacha O‘zbekistonga tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar soni 2 milliondan 6.1 milliongacha oshgan. Bunga elektron vizaning joriy etilishi, xavfsizlik choralari, transport infratuzilmasi va marketing kampaniyalari sabab bo‘lgan.

Asosiy sayyohlar O‘zbekistonning Markaziy Osiyo, Rossiya, Turkiya va Yevropa davlatlaridan kelgan. Ularning ko‘pchiligi madaniy turizm, ziyorat va oshxona yo‘nalishlariga qiziqish bildirgan. Ayniqsa, Samarqand va Buxoroga bo‘lgan

talab yuqori bo‘lgan. Shu bilan birga, ekologik va sport turizmi salohiyati hali to‘liq ochilmagan.

So‘rov natijalariga ko‘ra, xorijiy sayyohlar O‘zbekistonda narxlarning nisbatan pastligi, mehmondo‘stlik va tarixiy joylarning ko‘pligidan mamnun bo‘lganlar. Shu bilan birga, xizmat sifatining pastligi, ingliz tilida so‘zlashadigan xodimlarning yetishmasligi kabi kamchiliklar ham aniqlangan.

Bu natijalar tashqi turizmni rivojlantirishda ustuvor yo‘nalishlarni belgilash imkonini beradi. Jumladan, sayyohlar uchun xizmat sifatini oshirish, yangi turistik yo‘nalishlar yaratish va brend imijni kuchaytirish zarurligi aniqlanmoqda.

1-jadval: 2017–2024-yillarda O‘zbekistonga kelgan xorijiy sayyohlar soni va turistik daromadlar dinamikasi

Yil	Xorijiy sayyohlar soni (mln)	Turistik daromadlar (mln AQSH doll.)	O‘shish sur‘ati (%)
2017	2.7	546	—
2018	5.3	1,041	+90.3
2019	6.7	1,313	+26.1
2020	1.5	261	–80.1
2021	1.9	423	+62.1
2022	3.2	843	+99.3
2023	5.0	1,420	+68.4
2024 (prognoz)	6.1	1,750	+23.2

Ushbu jadvalda 2017-yildan 2024-yilgacha bo‘lgan davrda O‘zbekistonga tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar soni va ularning iqtisodiyotga keltirgan turistik daromadlari ko‘rsatilgan. Ma’lumotlar O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi va Davlat statistika qo‘mitasi hisobotlari asosida tuzilgan.

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, 2018-yildan boshlab tashqi turizmda keskin o‘shish kuzatilgan. Bu o‘shishga sabab sifatida vizasiz tartiblar joriy etilishi, xalqaro aviareyslar sonining ortishi va reklama kampaniyalarining kuchaytirilishini ko‘rsatish mumkin. Eng yuqori o‘shish 2018-yilda (+90.3%) va 2022-yilda (+99.3%) qayd etilgan.

2020-yilda pandemiya sababli sayyohlar oqimi keskin pasaygan va bu natijada turizm daromadlari 261 mln AQSH dollarigacha tushgan. Ammo keyingi yillarda bosqichma-bosqich tiklanish jarayoni kuzatilmoqda. 2024-yil prognozlariga ko‘ra, sayyohlar soni 6,1 mln ga yetishi, daromadlar esa 1,75 mlrd AQSH dollarini tashkil etishi kutilmoqda.

Mazkur jadval O‘zbekiston tashqi turizmining umumiy dinamikasini, inqiroz va tiklanish davrlarini aniq ko‘rsatadi hamda turizm siyosatida qanday strategik yondashuvlar samara berganini tahlil qilishga imkon yaratadi.

XULOSA

Tashqi turizm O‘zbekistonning eksport daromadlarini oshirish, xalqaro nufuzini mustahkamlash va madaniy almashuvni kuchaytirishda muhim ahamiyatga ega. Mavjud salohiyat to‘liq ishga solinadigan bo‘lsa, O‘zbekiston yaqin kelajakda mintaqadagi eng yetakchi turizm markazlaridan biriga aylanishi mumkin.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, tashqi turizmning muvaffaqiyati ko‘p jihatdan infratuzilma, xizmat sifati, transport va marketingga bog‘liq. Shu sababli, bu yo‘nalishlarda davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlik kuchaytirilishi lozim.

Xorijiy sayyohlar tajribasi asosida xizmat ko‘rsatish sohasida malakali kadrlar tayyorlash, xalqaro standartlarga mos muassasalar tashkil etish hamda yangi turizm yo‘nalishlarini ishlab chiqish tavsiya etiladi. Shuningdek, ekoturizm va agro-turizmni rivojlantirish orqali tashqi turizmga yangilik kiritish mumkin.

Umuman olganda, tashqi turizmni rivojlantirish bo‘yicha strategik yondashuv va kompleks islohotlar orqali O‘zbekiston xalqaro sayyohlik xaritasida mustahkam o‘rin egallaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi hisobotlari, 2020–2024.
2. Jahon banki (2023). Tourism Development in Central Asia: Opportunities and Constraints.

3. UNWTO Tourism Highlights (2023 edition).
4. Tursunova M. (2022). Milliy turizm brendi va tashqi turizm siyosati, Toshkent: Iqtisod.
5. O'ktamova G. (2023). Elektron xizmatlar va sayyohlar oqimi o'rtasidagi bog'liqlik, SamDU.
6. Asian Development Bank (2021). Central Asia Tourism Infrastructure Report.
7. Raxmatov S. (2021). Xorijiy sayyohlarning xizmat ko'rsatish sifati bo'yicha fikrlari, BuxDU.

